

VERGANE GLORIE.

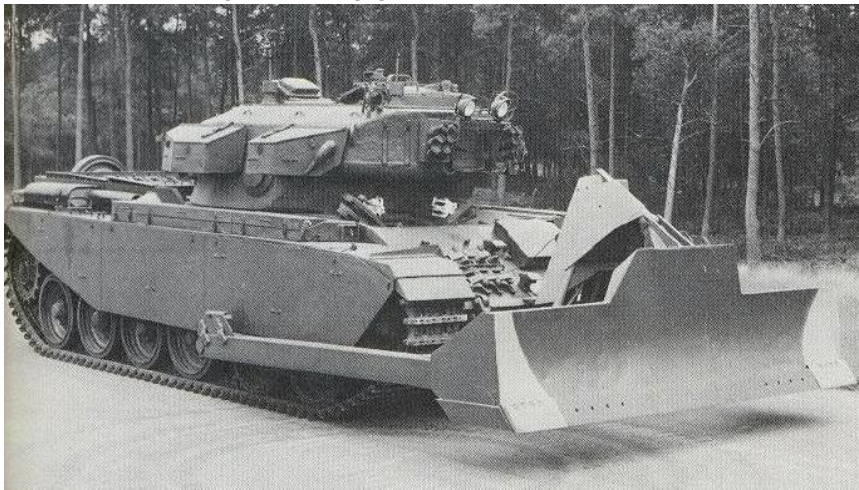
Gevechtstank, Middelzwaar, Rups:
Mk 5/2 [Centurion], m/kanon 105 mm, L7A1.

Deel 13.

P. Smits

Levensloop gevechtstank Centurion.

Zowel aan de zijde van de NAVO als die van het Warschau-Pact stonden de technische ontwikkeling niet stil. Dientengevolge vonden er regelmatig, bij beide machtsblokken regelmatig aanpassingen plaats in de wijze van optreden van de strijdkrachten. De gevechtssuitrusting van de beide krijgsmachten raakt dan ook vanuit tactisch inzicht snel verouderd. Met de regelmaat diende de gevechtssuitrusting te worden aangepast of te worden vervangen om aan de nieuwe eisen te kunnen blijven voldoen. Gedurende de lange gebruiksperiode [34 jaar] zijn dan ook voortdurend modificaties aangebracht om de gevechtswaarde en de inzetbaarheid van de gevechtstank Centurion te handhaven of zo nodig te verhogen. Het modificatieoverzicht VM-VTR-004/0 zoals dat door de MVA medio maart 1975 is opgesteld en uitgegeven beslaat zeven

Afb: 10.

Gevechtstank Centurion met buldozeruitrusting Mk 3. Het betreft hier de dozertank in de laatste uitvoering, zonder bewapening welke bij de KL in gebruik is geweest.

[Bron: onbekend]

pagina's in A4 formaat. Daaronder zijn ook modificaties te vinden welke voor de gebruiker en het technische onderhoudspersoneel geen gevolgen hadden. Het betreft daarbij wijzigingen in het gyrostabilisatiesysteem, een wijziging van elektrische componenten of in de componenten van de aandrijflijn. Weer ander modificaties hadden een enorme invloed in de gevechtswaarde en de bediening van de gevechtstank. Ook werden wijzigingen aangebracht die na beproeving uiteindelijk niet zijn doorgevoerd.

Desondanks wil ik een aantal beproevingen en modificaties de revue laten passeren. De meest in het oogspringende modificatie is de wijziging van de bewapening van de gevechtstank. Deze modificatie werd aangeduid met de uitdrukking upgunning. Gelijktijdig met de opwaardering van de gevechtstank door de bestaande 20 pounder bewapening te vervangen door de 105 mm vuurmond werd een aantal wijzigingen doorgevoerd. Onder meer diende de optische en mechanische instrumenten te worden aangepast aan de ballistische baan van het 105 mm projectiel. Dit leidde er toe dat de verantwoordelijke Materieel Voorzienings Afdeling [MVA] overging om nieuwe en aangepaste richtmiddelen te verwerven. In eerste aanleg was beslist dat slechts twee gevechtstanks van het uit vijf gevechtstanks opgebouwde tankpeloton zouden worden gemodificeerd [upgunnen]. De beslissing een groot aantal gevechtstank Centurion te vervangen door de Duitse gevechtstank Leopard was

tweeledig. Naast het vervangen van een groot aantal gevechtstanks Centurion werd tevens beslist dat bij alle nog bij een eenheid ingedeelde gevechtstanks Centurion de 20 pounder bewapening zou worden vervangen door een 105 mm vuurmond. Op het moment dat definitief afscheid werd genomen van de gevechtstank Centurion telde de KL nog 26 gevechtstanks Centurion Mk 5. Als reden van het behoud van deze 26 niet omgebouwd gevechtstanks kan de kosten van de ombouw worden opgevoerd.

De Legerleiding van de Koninklijke Landmacht besloot, in navolging van de ander NATO-landen, over te gaan tot de verwerving van actieve infrarood nachtzichtapparatuur ten behoeve van al het beschikbare manoeuvre materieel. Het

totale bestand in gebruik zijnde gevechtstanks, gemechaniseerde en gemotoriseerde infanterievoertuigen en gepantserde verkenningsvoertuigen diende te worden aangepast voor gebruik van de nachtzichtapparatuur. Deze maatregel was ook van toepassing op de van de basisvoertuig afgeleide versies. Midden jaren zestig werden ook de gevechtstanks Centurion geschikt gemaakt voor het toepassen van infrarood nachtzichtapparatuur. Voor de gevechtstank Centurion met 105 mm en 20 pounder kanon was vaste nachtzichtapparatuur aangekocht ten behoeve van de tankchauffeur en tankschutter. De tankcommandant kreeg de beschikking over een infrarood handkijker.

Extern werd een mogelijkheid gecreëerd om tegen het kanonschild een rond infrarood

zoeklicht met een diameter van ongeveer 60 cm te plaatsen. Dit Philips zoeklicht vormde met zijn korte bereik van 500 tot 600 meter een negatieve factor op de effectieve vuurafstand en daarmee op de inzetbaarheid van de Centurion gevechtstank bij duisternis. Daarbij bleek dat het verbruik aan elektrische stroom zeer hoog was. Om de inzetbaarheid van de Centurion Mk 5/2 als de Leopard gevechtstank bij duisternis te verhogen besloot de legerleiding de gevechtstank Centurion met een AEG Xenon zoeklicht van het type XSW.30.U[H] uit te rusten. Vanaf eind jaren zestig/begin jaren zeventig kregen de tankbemanningen de beschikking over deze zeer krachtige schijnwerper. Het bereik van het xenon zoeklicht was aanmerkelijk groter en lag tussen de 800 en 1000 meter.

Tijdens de snelle en bewegelijke oorlogsvoering zijn betrouwbare en soepel werkende verbindingssystemen van essentieel belang. Bij de aanvang van de Tweede Wereldoorlog werden de verbindingen binnen het tankpeloton in stand gehouden door middel van vlagsignalen. Alleen de gevechtstank van de pelotonscommandant was uitgerust met ontvangst- en zendapparatuur. Bij de geallieerde legers werd geleidelijk al het gepantserd materieel uitgerust met verbindingssystemen. Vrijwel direct na overdracht van de gevechtstank Centurion ging de Koninklijke Landmacht er toe over de ingebouwde Britse verbindingssystemen te vervangen door Amerikaanse verbindingssystemen. Deze

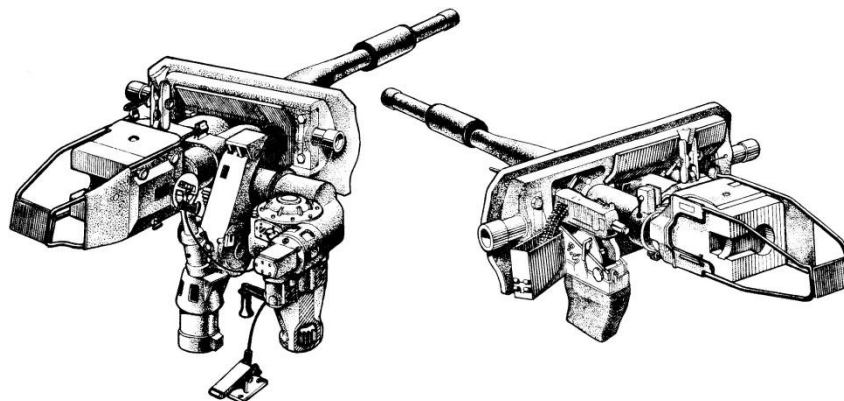
Amerikaanse, verbindingapparatuur, van het type SRC 508 en SRC 528, werd door de Koninklijke Landmacht gebruikt in de periode 1954 – 1965. Begin jaren zestig tot medio 1973 werd in de gevechtstank Centurion gebruik gemaakt van de Amerikaanse verbindingapparatuur van het type AN/GRC-7 en AN/GRC-8. Vanaf eind jaren zestig, begin jaren zeventig kreeg de Koninklijke Landmacht de beschikking over moderne verbindingapparatuur, ontwikkeld en geproduceerd door Philips. Deze nieuwe verbindingapparatuur verving alle voorgaande en verouderde Amerikaanse verbindingapparatuur. Met de RT-3600-serie kreeg de Koninklijke Landmacht beschikking men over een scala aan in-, aan- en opbouw mogelijkheden.

De afstandsbepaling ten behoeve van het richten van het kanon werd tot de tweede helft van de jaren zestig uitgevoerd door de tankcommandant. De tankcommandant beschikte daarbij als belangrijkste hulpmiddel over een prismakijker. De inbouw van een elektrisch bediende Ranging Machine Gun (RMG), vanaf 1968, bracht enige verbetering in het afstandschatten. Het betrof een gemodificeerde .50 [12,7x99-mm] Browning M2 HB mitrailleur, aan Engelse zijde werd dit type mitrailleur aangeduid als L11A1. De ballistische baan van de .50 mitrailleur kwam vrijwel overeen met de ballistische baan van het 105 mm projectiel. Een treffer van de .50 kogel betekent in veel gevallen een treffer met het 105 mm kanon. Daarom de Koninklijke Landmacht pas vanaf 1968 er toe overging het inschietsysteem in te bouwen is een vraagteken. Aan Engelse zijde werd deze wijze van afstandmeten al medio 1959 geïntroduceerd.

Bij de levering van de gevechtstank Centurion Mk 3 was als coaxiaal bewapening de Engelse 7,92 mm mitrailleur Besa gemonteerd. Vrij snel na de instroming besluit de Legerleiding de toegepaste Engelse Besa mitrailleur te vervangen door Amerikaanse Machine, Caliber .30 [7,62 mm], Browning, M1919A4. Vanaf medio 1969 werd de verouderde coaxiaal geplaatste .30 Browning mitrailleur vervangen door de 7,62 mm coaxiaal mitrailleur MAG in een aangepaste configuratie. In de korte periode gelegen tussen de instroming en de inbouw was de MAG mitrailleur uitgegroeid tot de standaard mitrailleur binnen de bewapening van de Koninklijke Landmacht. Als tweede reden kan de vermindering van de druk op bevoorrading- en logistiek-lijn met betrekking tot de verstrekking van munitie- en reservedelen worden opgevoerd. Als derde reden kan worden aangevoerd de standaardisatie van de munitie binnen NATO-verband. In de lijst met gestandaardiseerde munitie waren niet alle op dat moment in gebruik zijnde munitiesoorten opgenomen. Een grappig detail was dat de Besa mitrailleur en affuit in de jaren zeventig nog in de te gebruiken 3de echelons SNL documentatie [SNL staat voor Standard Normenclatuur Lists] met betrekking tot het gyrostabilisatiesysteem werden vermeld.

Vanaf de levering tot eind 1960, begin 1961 stond het bestand Centurion gevechtstanks op stalen rupsbanden. Bij oefeningen buiten de reguliere militaire oefenterreinen zorgde deze stalen rupsband voor een enorme schadepost door de aangebrachte schade aan het wegdek. In eerste instantie werd om deze schadepost terug te dringen verboden om met de gevechtstanks op de openbare weg te rijden. Om gevechtseenheden toch de mogelijkheid te bieden als één team te kunnen oefenen werd de vrachtauto YA-328 met behulp van hardboardplaten het uiterlijk gegeven van een gevechtstank.

Echter dit bleek al vrij snel een onbevredigende oplossing. De tankbemanningen werden op deze wijze niet als team geoefend. Om deze en andere redenen werd in het begin van de jaren zestig besloten op zoek te gaan naar een ander type rupsband. De maatregel zou alleen worden uitgevoerd bij de gevechtstanks Centurion welke waren ingedeeld bij de parate eenheden. Gekozen werd voor de Duitse rupsbandschakel met rubberloopvlak van het type D2339/107-11.03-1/107-11.02-2. De gevechtstank Centurion ingedeeld bij de mobilisabele eenheden bleven op stalen rupsbanden staan. Vandaar mogelijk, binnen de wereld van de cavalerie, de uitdrukking vredes- en oorlogstracks. De rupsband met rubberloopvlak bracht ook een ander voordeel met zich mee voor de

Afb. 12:
De bewapening welke bij de gevechtstank Centurion was toegepast. Rechts de 105 mm vuurmond met op links de 20 pounder.
[Bron: Documentatie MVA/DMKL].

tankbemanning. Het rijgedrag van de gevechtstank Centurion was rustiger geworden doordat het trillingsniveau aanmerkelijk was teruggebracht.

De technische onbetrouwbaarheid van de benzinemotor evenals de beperkte actieradius vormden de belangrijkste negatieve punten bij de inzetbaarheid van de Centurion gevechtstank. Met deze reden op de achtergrond zijn midden jaren zestig met twee Centurion gevechtstanks beproevingen gestart met de inbouw van een dieselmotor. Het betrof daarbij een gevechtstank Centurion Mk 5 en een Mk 7. Bij de Amerikaanse producent Continental waren voor de beproeving twee V-12 luchtgekoelde dieselmotor aangekocht. Deze motoren van het type A.V.D.S.-1790-2, kenden een afgegeven vermogen van 750 paardenkrachten bij een toerental van 2.400 omwentelingen per minuut. Aan de krachtbron was een compacte automatische transmissie van Allison gekoppeld van het type CD 850-5. Dit type versnellingsbak werd mechanisch bediend en kende een centrale input met een linker- en rechter uitgang. Aan Amerikaanse zijde was deze krachtbron met transmissie op uitgebreide schaal toegepast in gevechtstank M60. 574 Tankwerkplaats in Leusden voerden de ombouw en daaruit voortvloeiende noodzakelijk aanpassingen uit. Na de ombouw werden de twee aangepaste gevechtstanks door het Detachement Beproeving Voertuigen (DBV) uitgebreid beproefd.

Het volledige testrapport van de middelzware gevechtstank Centurion Retrofit verscheen op 13 september 1968 onder nummer 68.05.22-024. De belangrijkste optredende mankementen bij de twee gemodificeerde gevechtstanks waren onder meer:

- * Een te hoog oplopend olieconsumptie en onvoldoende motorvermogen.
- * Na 1.265 afgelegde kilometers diende correctief onderhoud te worden uitgevoerd aan de krachtbron.
- * Na 1.138 kilometer te hebben afgelegd kreeg men te maken met een slippende koppelingen.
- * Vet slaan van de hoofd- en stuurremmen door olie lekkage.

Deze oliekkage werd veroorzaakt door een te hoog oliepeil. Ondanks de redelijke testresultaten tijdens de beproeving is het project om financiële redenen geannuleerd. De aan de ombouw verbonden kosten per tank benaderde de verwervingskosten van een nieuwe gevechtstank Leopard-I. De ombouwkosten bedroegen ongeveer fl 800.000,00 [€ 359.000,00] tegen fl 1.100.000,00 [€ 494.000,00] kostende nieuwe gevechtstank Leopard.

In de periode 1968/1970 was de KX-15-28 lijdend onderwerp bij een beproeving. Het beproevingstraject omvatte onder meer ook schietproeven op het Cavalerie Schietkamp "De Vliehors" op het eiland Vlieland. Bij de KX-15-28 was door 574 tankwerkplaats een geautomatiseerd vuurleidingssysteem ingebouwd. Dit geautomatiseerde vuurleidingssysteem was geleverd door ARENCO te Zweden het latere Telephilips NV. Uiteindelijk werd het systeem niet door de KL ingevoerd.

Door een dochteronderneming van Kraus-Maffai werd in 1975 bij de Directie Materieel Koninklijke Landmacht een prospectus aangeboden met betrekking tot een moderniseringsprogramma van de gevechtstank Centurion. In deze prospectus, met de titel "Modernization of Centurion Combat Tank" with the Leopard power plant kwam de mobiliteitsverbetering van de gevechtstank Centurion aan bod. Daarbij werd gebruik gemaakt van de tiencilinder MTU MB 838 Ca-500 dieselmotor. Aan deze krachtbron was een ZF 4 HP-250 versnellingsbak gekoppeld. De vraag kan luiden hoe groot de interesse van de Materieelorganisatie van de Koninklijke Landmacht is geweest in dit project. Mede in het licht van de ouderdom van de gevechtstank Centurion Mk 5 en Mk 5/2 kan men hierop het antwoord zelf mogelijk wel invullen. Zeker is wel dat bij de Landmacht geen Centurion gevechtstank ter beproeving is uitgevoerd met de MTU, tiencilinder diesel krachtbron.

Inzet met vraagtekens.

Een bekend gezegde luidt: met de ouderdom komen ook de gebreken. Dit gezegde was spreekwoordelijk van toepassing op de gevechtstank Centurion. Om deze reden was de legerleiding eind zestiger jaren er toe overgegaan een groot aantal Duitse gevechtstanks Leopard te verwerven. De technische onbetrouwbaarheid van de gevechtstank Centurion, veroorzaakt door zijn ouderdom tekende zich tijdens de Legerkorps oefening Big Ferro in 1973 in al zijn facetten in alle hevigheid duidelijk aan de horizon af. De onderhoudsgroep van het ingezet Centurion tankbataljon in samenwerking met de herstelgroep van de ondersteunende herstelcompagnie waren niet in staat de hoge uitval van de gevechtstank Centurion op te vangen.

personeel niet in staat het tankbataljon op de weg te houden. Wie door het oefengebied reed kwam op de meest vreemde locaties een gevechtstank Centurion tegen waar de monteurs aan het werk waren teneinde de gevechtstank weer op de weg te krijgen.

Vijf jaar na Big Ferro zijn in het kader van de Legerkorps oefening Saxon Drive drie Centurion tankbataljons ingezet. Naast de beide parate Centurion tankbataljons 101 en 59 Tankbataljon, was het mobilisabele 57ste Tankbataljon onder de wapenen geroepen. De ervaringen van het mobilisabele personeel, tijdens deze legerkorps oefening, is onder meer duidelijk verwoord in het boek "Herhaling" dat door het Nederlands Instituut Militaire Historie is uitgegeven.

Afb. 13:

De Britse Chieftain met tijdelijk voertuigkenteken KZ-99-65 tijdens de beproevingsperiode. (Bron: onbekend)

Ook nu kreeg de legerleiding eenzelfde beeld te zien: de opmarsroute van het legerkorps was, tussen Ilmenau en de Weser, bezaaid met defecte of droogstaande Centurion gevechtstanks. Naast de technisch verouderde en versleten gevechtstank kan een tweede veroorzaak worden aangewezen. Een belangrijke rol was weggelegd voor het zwaar verouderde en tot op het bot versleten wielvoertuigenpark. Menig DAF YA 328 welke als BOS-DAF door de tankeenheden werd ingezet wierp de handdoek in de ring. Gevolg: de dorstige gevechtstank Centurion kwamen in grote aantallen droog te staan. Een bijkomende factor was de enorme omlooptijd welke de BOS-DAF nodig had om de afstand naar de aanvullingsplaats te overbruggen. Ook nu is het, op alle fronten roeien met de riemen welke op nalevering stonden en dweilen met de kraan open.

Voor de divisie geleide brigade-oefening Pantser Sprong, in 1975, werd de 41ste Pantserbrigade op volle oorlogssterkte gebracht. Daarvoor werd 101 Tankbataljon met een detachement van 11 Herstelcompagnie, voor de noodzakelijke technische ondersteuning, gelegerd te Schaarsbergen, tijdelijk onder bevel gesteld van de voornoemde brigade. Gedurende het verloop van de oefening kwam eenzelfde beeld naar voren als tijdens Big Ferro in 1973. Ook nu was het 2de echelon in samenwerking met het 3de echelon technisch

Een zelfde beeld is eind jaren zeventig met grote regelmaat op de Truppenübungsplatz Bergen-Hohne te zien. Tijdens de schietseries konden de onderhoudsgroep van het tankbataljon uitgerust met gevechtstank Centurion en de ondersteunende eenheid de gevechtstanks slechts met de grootst mogelijke inspanning de gevechtstanks vuren en verplaatsing gereed houden. Voor een verplaatsing over de tankbaan van de ene naar de andere schietbaan werd op het laatst van de

operationele periode van de Centurion gevechtstank de tankopleggers en trekkers van 840 Zware Transport-compagnie ingezet. Ook is zwaar transportmaterieel ingezet dat bij een of meerdere particuliere transportondernemingen waren ingehuurd. Het verplaatsen van de gevechtstank Centurion over de weg was technisch niet meer te verantwoorden. Elke beschikbare minuut tijdens een schietserie, maar ook tijdens een tactische oefening, werd besteed aan het tijdrovende eerste echelons onderhoud. Ook de weken direct voor en na een oefening of schietserie waren gevuld met het ten uitvoer brengen van het noodzakelijke

eerste echelons onderhoud. Helaas kon al deze inspanning niet voorkomen dat het met de inzetbaarheid van de gevechtstank Centurion terugliep met de snelheid van een sneltrein. Het onderhoud aan de gevechtstank zorgde voor een enorm spanningsveld binnen de staf van het tankbataljon. De benodigde onderhoudswerkzaamheden gingen vaak ten koste van de uren welke nodig waren voor de verdere militaire vorming van de dienstplichtige huzaar en wachtmeester. Aan de gevechtstank Centurion was altijd wel werk.

Uitstroming.

Aan het begin van het atoombijperk zag de legerleiding zich gedwongen de inzichten met betrekking tot het operationeel optreden volledig te herzien. Spreiding en snelheid van materieel en personeel vormden de daarbij de sleutelwoorden en gingen een belangrijke rol spelen in de moderne oorlogsvoering. Dientengevolge voorzag de leiding van de Koninklijke Landmacht dat er in de nabije toekomst een behoefte zou ontstaan aan snelle mobiele eenheden. De gevechtstank Centurion was met zijn traagheid niet geschikt voor het dynamische en bewegelijke gevecht waarmee men bij de toen geldende tactische inzichten rekening hield. Een tweede reden was de technische onbetrouwbaarheid die veroorzaakt werd door de leeftijd. Vanaf september 1965 werden binnen de leiding van Koninklijke Landmacht plannen gemaakt voor de komende vervanging van de gevechtstank Centurion. Onder een aantal mogelijke kandidaten welke in aanmerking kwam als vervanger bevonden zich de Duitse gevechtstank Leopard en de Britse Chieftain. Op 2 oktober 1968 gaf de regering toestemming aan de Koninklijke Landmacht om 415 exemplaren van de door Krauss-Maffei ontwikkelde en geproduceerde gevechtstank Leopard te bestellen. Het aantal waarvoor de Nederlandse regering zijn toestemming gaf was aanmerkelijk kleiner dan berekend in relatie tot de behoefte. De beslissing van de regering wordt door staatssecretaris van Defensie J. Haex aan de vaste Kamer-commissie medegedeeld. De nieuwe gevechtstank diende wel op een aantal punten aan de Nederlandse eisen te worden aangepast.

Door middel van een schrijven aan de Tweede Kamer maakt de Minister van Defensie W. Scholten op 2 maart 1979 bekend dat de regering heeft besloten de resterende aanwezige gevechtstanks Centurion te vervangen. Niet alleen de nog resterende 353 gevechtstanks Centurion maar ook de 132 lichte gevechtstanks AMX-13 werden vervangen. De behoefte aan de nieuwe gevechtstank kwam daarmee op 445 te verwerven gevechtstanks Leopard 2. Deze beslissing was voorafgegaan door een uitgebreid administratief onderzoek en een reeks van proeven. Naast de Duitse Leopard 2 waren er maar twee alternatieven in de race. Deze twee alternatieven betroffen de Britse gevechtstank Challenger 1 en de Amerikaanse gevechtstank XM-1. Begin 1982 begint de uittocht van de nog aanwezige gevechtstanks Centurion Mk 5/2. Gedurende de periode 1982-1987 verdwijnen geleidelijk alle verouderde gevechtstanks Centurion uit het materieelbestand van de Koninklijke Landmacht. Als laatste tankbataljon kreeg het mobilisabele 58 Tankbataljon de beschikking over de gevechtstank Leopard 1-V.

Het was maandag 28 juni 1985 iets na 15.00 uur. De Koninklijke Landmacht en in het bijzonder het Wapen der Cavalerie, sluit op

Afb. 14:

Naast de ombouw met de nieuwe motor zijn nog een aantal verbeteringen aangebracht zoals een grotere brandstofvoorraad en een vernieuwd uitlaatsysteem.

(Bron: Geschiedkundige Verzameling Regiment Technische troepen)

Truppenübungsplatz Bergen [Bergen-Hohne] een tijdperk van 32 jaar af. Op het oefengebied werd op dat moment afscheid genomen van een trouwe dienaar van het landsbelang, de gevechtstank Centurion Mk 5/2. De afscheidsceremonie vond plaats onder het toezien van een aantal hoogwaardigheidbekleders en genodigden waaronder Commandant Eerste [NL] Legerkorps, luitenant-generaal W.J. Loos. Het afscheid van de gevechtstank Centurion geschiedde door het feestelijk doch weemoedig afvuren van een aantal laatste schoten met de gevechtstank Centurion. Over de op dat moment stille Lüneburger Heide dreunden een klein aantal schoten welke tot ver in de omtrek hoorbaar waren. De eer van het laatste schot valt toe aan een tankbemanning, onder leiding van de eskadronscommandant, van het Bravo Tankeskadron, 59 Tankbataljon Huzaren Prins van Oranje.